

Fonteinkerk, 17 juli 2022

Lezingen: Deuteronomium 6:1-9 en Lucas 10:38-42

Een van onze gemeenteleden verzuchtte een keer: “Wat zijn we toch een ongelooflijk actieve gemeente! Het is onvoorstelbaar, wat wij allemaal organiseren aan studiebijeenkomsten, maaltijden, lezingen en gespreksmomenten. We zijn werkelijk een echte Marthagemeente. Misschien zouden we wat meer een Mariagemeente moeten zijn!”

Wie het verhaal van Martha en Maria voor de eerste keer leest, zou kunnen denken dat Jezus het actieve dienen van Martha afkeurt. “Er is maar één ding noodzakelijk,” en dat is blijkbaar niet dat werken, zwoegen en sloven. Maar wie zich dan realiseert dat dit verhaal direct volgt na het verhaal van de barmhartige Samaritaan, waarin Jezus lovende woorden spreekt over de zorgzame dienstbaarheid van de Samaritaan, beseft dat het zó zwart-wit niet kan liggen. Martha wordt in beslag genomen door de “zorg voor haar gasten”, en vindt dat haar zuster haar moet komen “helpen”. In die twee zinnen staat daar “diakonia” en “diakonein”. Dat is een centraal begrip in de Bijbel, en het wordt nergens negatief bedoeld. Alleen daarom al mogen wij niet gering denken over Martha die in het verhaal dienend bezig is. “Dienen” is actief bezig zijn voor het Koninkrijk van God. En dat Martha veel méér is dan een plichtsgetrouw sloofje, ontdekken we ook in een ander verhaal: het verhaal van de opwekking van Lazarus (Johannes 11). Martha zegt in dat verhaal tegen Jezus: “Heer, ik geloof dat U de Messias bent, de Zoon van God die in de wereld is gekomen.” Dat is een krachtige geloofsbelijdenis, die in het Nieuwe Testament alleen wordt geëvenaard door de belijdenis van Petrus. Martha staat met haar geloof dus op het niveau van Petrus en de apostelen, en met haar dienstbaarheid op het niveau van de Samaritaan. Dan ben je niet zomaar een huissloof; dan ben je een vrouw van formaat! Zij laat in haar levenshouding de beide aspecten van het grote gebod zien: God liefhebben boven alles, en de naaste als jezelf. Vlak haar niet uit, deze Martha!

Als deze sterke en hoogstaande vrouw dus iets komt zeggen, dan moet je het wel serieus nemen. Ik stel mij zo voor dat de zittende Maria op het punt stond om onder het maken van excuses overeind te komen, toen Martha haar knorrige opmerking kwam plaatsen. Maar dan grijpt Jezus in. “Je maakt je veel te druk,” zegt hij tegen Martha, “er is maar één ding noodzakelijk!” Maria heeft het beste deel gekozen: het zitten en luisteren.

Bij het nadenken over dit verhaal moest ik denken aan Deuteronomium 6. Het gaat in Deut. 6 over het dienen van God, over het in acht nemen van Gods geboden. Het grootste, meest wezenlijke gebod wordt daar omschreven met de woorden: “Heb God lief met hart en ziel, en met inzet van al je krachten.” Maar aan het liefhebben, het dienen van God gaat iets vooraf: namelijk het horen, het openstaan voor de woorden van God. “Luister, Israël: de Heer is onze God, de Heer is de enige!” Deze woorden vormen het hart van het Joodse geloof. Nog steeds moeten orthodoxe Joden tweemaal per dag deze woorden uitspreken, en nog steeds klinken deze woorden bij ieder sterfbed. Als het Jodendom belijdenissen zou kennen (wat niet zo is!), dan zou dit de meest wezenlijke, centrale geloofsbelijdenis zijn: “Hoor, Israël!” Luister naar je God, stel je open voor wat deze God te zeggen heeft. Er zijn misschien wel vele goden in de wereld, maar de Heer is de God die jullie uit de slavernij naar de vrijheid heeft gebracht, die mensen uit de dood naar het leven haalt. Die Heer is onze God, en die Heer is de enige! Dat “de enige” is geen theologische, filosofische verdediging van het monotheïsme, maar een hartstochtelijke liefdesverklaring: zoals de Heer is, is er maar één! Daarom moet je luisteren, want je leven hangt ervan af. Bij deze God vind je vrijheid, de weg naar het beloofde land, een nieuw zicht op wat goed leven is. Er is dan ook maar één reden waarom deze God wetten,

geboden en regels geeft: niet om mensen te knechten en te kleineren, maar om de kwetsbare vrijheid te beschermen, om het goede leven mogelijk te maken, om de reis naar het beloofde land met elkaar vol te kunnen houden. Goed leven begint met goed luisteren!

Het zitten en luisteren gaat dus aan het opstaan en dienen vooraf. Je kunt niet actief aan het werk gaan als je niet eerst goed geluisterd hebt. Ik denk dat dat de achtergrond is van Jezus' woorden aan het adres van Martha. Hij keurt haar dienende houding niet af; hoe zou Hij dat kunnen, nadat Hij nog maar net het verhaal van de barmhartige Samaritaan verteld heeft? Maar Hij maakt wel duidelijk dat Martha niet het recht heeft de keuze van Maria af te keuren. Luisteren is wezenlijk voor het geloof. Zonder stilzitten en luisteren ontaardt het dienen in een vreugdeloze verplichting, in een opgave waarin de gave ontbreekt.

We zouden in dit verhaal ook een pleidooi voor meer stilte en rust kunnen beluisteren. Want om de stem van God te kunnen horen, moet je stil worden. Wij leven in een drukke, gehaaste samenleving waarin het lawaai ons aan alle kanten omgeeft. Veel mensen klagen dat ze God niet meer ervaren, dat God hun vreemd geworden is. We komen ook niet meer tot rust; er is altijd wel iets dat onze aandacht vraagt. Maar door al die onrust en al die geluiden dringt de stem van God niet meer tot ons door...

Het is ook de angst die ons weghoudt van de stilte. Want als wij werkelijk tot rust komen, worden wij vaak besprongen door emoties en gedachten die wij eerst nog onder controle hadden. Dan voelen we opeens hoeveel verdriet er in ons zit. Of hoe de pijn van onze oude teleurstellingen nog altijd aan onze ziel knaagt. Hoe schuldig we ons voelen over een aantal zaken. Of hoe boos we zijn op onszelf, omdat we nooit echt hebben durven te leven... Het zoeken van uiterlijke rust veroorzaakt soms een enorme innerlijke onrust.

Toch zitten wij dan op de goede weg. Laat maar duidelijk worden wat er echt leeft in ons hart, en hoe wij er werkelijk aan toe zijn. Zo worden we weer zichtbaar, eerst voor onszelf, en daarna hopelijk ook voor de anderen. Zo maken we weer contact met ons innerlijk, met de realiteit, en krijgen we de kans om echt te gaan leven. Ontdek maar wat er leeft op de bodem van je hart, en accepteer dat. Het zien en accepteren van je eigen onrust geeft immers óók al een beetje rust. Luister naar je eigen innerlijk, naar je verdriet en naar je verlangen, naar je teleurstelling en naar je hoop, naar je verwarring en naar je wijsheid. Alleen dan ontstaat er de rust en de ruimte om werkelijk te luisteren naar God.

De Hervormde theoloog Van Ruler schijnt eens gezegd te hebben: "De Kerk is wachtpost van de eeuwigheid in de tijd." Daar past het volgende verhaal goed bij:

De grootvader en zijn kleindochter wachtten tot de stroom auto's voorbij was. Zij staken de drukke straat over en gingen zitten op een bankje in een plantsoen. Daar gezeten keken zij uit op een oude kerk, ingeklemd tussen een aantal hoge kantoorgebouwen. De kleindochter verbaasde zich erover dat de oude kerk daar nog stond. "Wat voor nut heeft die oude kerk nog, in deze moderne stad?" vroeg zij zich af. De oude man zweeg. Hij keek naar de mensen die met strakke blik af en aan liepen. Uit zijn zak haalde hij een muntje. Met een lichte handbeweging wierp hij dit op het trottoir. Het rinkelende geluid was nauwelijks te horen tussen al het geraas van het verkeer. Toch hielden vrijwel alle voorbijgangers stil en speurden naar de plaats waar de munt terechtgekomen was. Degene die als eerste de munt ontdekte, raapte die op en liep snel verder. De stroom voetgangers kwam weer op gang. "Is het je opgevallen dat de mensen het rinkelen van de munt hóórden te midden van alle lawaai?" vroeg de grootvader. De kleindochter had het gezien. "Is het je ook opgevallen," vervolgde de oude man, "dat niemand blijft staan luisteren naar de dingen die veel mooier zijn?" Het meisje keek hem verbaasd aan. "Luister maar," zei de grootvader, "hoor je de merel niet in de

boom, en de krekel in het bosje hier vlakbij?” De kleindochter luisterde nu aandachtig en knikte. Toen zei haar opa: “Moderne mensen lopen vaak voorbij aan kostbare dingen. Die oude kerk biedt hun een ruimte om even stil te staan bij datgene waaraan zij meestal óók voorbijlopen: God.”

Rust en ruimte: misschien zouden we wat meer een Mariagemeente moeten zijn...